

Josep Vigo, soci d'Honor de la ICHN

En l'Assemblea General dels socis de la ICHN, que tingué lloc el 31 de maig passat, es va nomenar el doctor Josep Vigo soci d'Honor. Josep M. Ninot va fer una semblança de la seva trajectòria científica, la qual reproduïm a continuació:

«Arran de la proposta de la nostra Junta, de nomenar soci d'honor de la Institució a Josep Vigo, el primer que em ve al cap és la seva llarga professió docent a la Universitat de Barcelona. Des d'allí, ha desgranat ciència botànica i ha traspuat interès per les plantes davant de nombroses promocions de biòlegs. Des d'aquelles de finals dels anys 60, encara petites, a través de la massificació dels 70 i 80, fins a l'especialització més recent. Ja ho sabem, que molts alumnes passen per la botànica sense gaire pena ni glòria, en surten impol·luts (com també passa a qualsevol altra matèria), però ell fa seva aquella dita que fa així:
«...encara que només una petita part

dels alumnes s'interessin per una petita part d'allò que els expliques..., ja ha valgut la pena». La reflexió ens l'ha feta sovint als professors que l'hem seguit, de vegades descontents amb l'alumnat, i que som una bona colla a diversos centres (universitaris, d'educació ambiental, etc.). Així, quan l'alumne mostra interès per una qüestió concreta (des de la identificació d'una petita i insuficient mostra vegetal, fins a la recerca de la localitat concreta d'una citació, o la bondat d'un nom popular d'una planta), hi dedica temps i energia, sovint més del que el propi deixeble hi hauria esmerçat. Aviat es troben tots dos embarcats, ja les regnes en mans de Josep Vigo, entre plec d'herbari, llibres, separates velles i mapes; el sol·licitant, molts cops un xic desbordat. Per aquesta via, més enllà de treure l'entrellat de la qüestió concreta, exemplifica com la curiositat (la primera virtut del científic), seguida de la perseverança, du, de vegades, al

(Continua)

Consorti de l'Alta Garrotxa.
Memòria d'activitats 2005.
22 p.

descobriments d'una dada d'interès científic. De dades botàniques, n'ha remenat moltes, sovint en tàndem amb Oriol de Bolòs, el qual havia estat el seu professor. Em refereixo sobretot a l'obra conjunta *Flora dels Països Catalans*. En aquesta empresa, que els ha ocupat ben bé 30 anys, compartiren 'catalanitat' (de Fraga fins a Maó i de Salses a Guardamar) i lògica biogeogràfica (els sectors fisiogràfics). Sobretot en Josep, més que no pas l'Oriol, ha justificat aquests plantejaments, sovint amb convenciment, als col·legues botànics espanyols, una mica fets a l'estereotip de les «provincias y regiones» (administratives). També, aquesta flora, és exemple de rigor científic. Aquest rigor, en mans de Josep Vigo, fa caure de l'aparador citacions de plantes ja consagrades per l'ús, novetats florístiques o nous plantejaments taxonòmics, davant de qualsevol indici de poca fiabilitat, o d'encara poca consolidació. Li hem d'agrair, també, l'haver reprès amb força l'empresa, quan el primer autor, ja gran, anava flaquejant, i sobretot d'haver-la acabada dins d'un termini raonable (no gaire més llarg que el de *Flora Europaea*, i molt més curt que el de *Flora Iberica*, totes dues obres molt més ben dotades de pressupost i de col·laboradors). Heu de tenir en compte la dimensió de l'obra: síntesi sistemàtica, cúmul de dades, base per a nous estudis, i obra de «llarga duració». És bo remarcar-ho ara, quan els índexs d'impacte (immediat) regeixen la política científica arreu (i potser a Catalunya més que a Espanya, ves per on). La *Flora dels Països Catalans* seguirà essent citada per molts anys. Aquesta obra també ens agrada dins l'òptica de la ICHN, ja que ressalta el valor del capital humà, per damunt dels mitjans materials, que sempre han estat escassos en la recerca de Josep Vigo (a més de les plantes premsades, paperassa i un tros de vidre d'augment).

Com a contrapunt d'aquesta activitat de la Flora, tan formal, tan botànica, potser poc amable per a molts naturalistes d'altres camps, apareix *L'alta muntanya catalana, flora i vegetació*, un dels millors llibres de divulgació naturalista del nostre entorn.

Quants no-botànics s'han interessat per les plantes pirinenques, arran de fullejar-lo! L'encert de combinar els dibuixos d'Eugeni Sierra, les fotos de diversos naturalistes del CEC, i el text organitzat per ambients, ajuda a molts a identificar i, sobretot, a voler-ne saber més. Ja exhaurit fa anys, ara, Josep Vigo ja jubilat, toca reeditar-lo.

L'ús del català científic, pulquèrrim, és un altre tret que sempre ha acompanyat les seves obres. Però, a més, també s'estén, com una taca d'oli, a qualsevol manuscrit d'altri que passi vora seu. Quina despesa de tinta vermella en qualsevol esborrany que passi per les seves mans! Rebutja barbarismes i girs sintàctics poc ortodoxes, elimina sorolls innecessaris, proposa canvis. Som molts els qui n'hem gaudit, en els primers moments amb ensurt i sentiments contradictoris. Molta producció escrita (científica, d'informes tècnics, de textos al·legatoris i de tota mena) dels qui estem al seu entorn s'ha beneficiat del seu ribot.

La defensa del Patrimoni natural, un altre dels eixos claus de la nostra Institució, també porta sovint la seva empremta. Com a membre del Consell de Protecció de la Natura des de fa anys, ha esmerçat molta activitat fent informes, contrastant documentació, argumentant, enfront de decisions que afecten espais protegits, o que són susceptibles de protecció, de casa nostra. També, volent lligar la recerca botànica amb la gestió del territori, he de recordar els projectes de cartografia de la vegetació, i d'estandardització i cartografia d'hàbitats. Aquí, hem de valorar especialment l'haver sabut compaginar ciència, és a dir, rigor en la ciència del paisatge, i diagnòsi del territori; a més d'haver confegit un ampli equip de treball, i d'haver-ho sabut fer enllestir alhora. Per tot això, i molt més, la ICHN fa molt bé en «blindar» el contracte d'en Josep Vigo amb la pròpia Institució (actualment n'és el delegat de l'IEC), i amb tot allò que representa. I no tan sols com a un soci més, sinó com a soci d'honor: *per molts anys!*. ■

Assemblea general

El president, Josep Peñuelas, va començar l'acte agraïnt als assistents la seva presència i després de fer una breu valoració del funcionament de l'entitat, va donar la paraula al secretari, Andreu Salvat, que va fer un resum de les activitats que es van dur a terme

durant l'any 2005 i va esmentar els projectes que s'han endegat enguany. Seguidament, el tesorero, Marc Martín, va presentar el balanç econòmic de l'any 2005 i va explicar el pressupost previst per a les properes activitats i publicacions.

(Continua)

A continuació va tenir lloc la votació per a la renovació de càrrec directius. Enguany s'han renovat els càrrecs de Presidència i la Tresoreria. Tot i que la Tresoreria es va renovar l'any 2005, Ester Gaya, que n'era la titular va haver de deixar aquest càrrec en acceptar el contracte per fer-se càrrec de la Secretaria Tècnica que, a través del programa de Nous Jaciments d'Ocupació del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, va atorgar la Unió Europea. Així doncs, Marc Martín va ocupar interinament el càrrec de

tresorer en espera que es convoquessin noves eleccions. Un cop comptats els vots emesos a la sala i els que havien arribat per correu, el resultat fou el següent:

President: Josep Peñuelas i Reixach
Tresorer: Marc Martín Pérez

Finalment, Josep Peñuelas, va agrair als vocals que deixaven el càrrec Joan Font, Ester Gaya i Sergi Saladié la seva col·laboració i va donar l'acte per acabat. ■

Cursos naturalistes

Els rèptils del delta del Llobregat

Els dies 6 i 7 de maig es va dur a terme el curs sobre els rèptils del delta del Llobregat, a càrrec de Marc Franch, Gustavo A. Lorente i Albert Montori, del Departament de Biologia Animal de la UB.

El curs se centrà en la biologia, distribució i estat de conservació de les diferents espècies que habiten aquesta zona humida. El treball de camp va consistir en la prospecció dels diferents hàbitats naturals d'aquest territori a la recerca de rèptils: maresmes, basses, marges de conreus, erms, pineda litoral i ecosistemes dunars. A més, es van posar nanses per a la captura de tortugues d'aigua a dues llacunes i un canal, amb les quals es van agafar diversos exemplars de les dues espècies presents al

Delta. Els assistents van poder veure el sistema de marcatge i les mesures que es prenen a les tortugues que es capturen.

Al delta del Llobregat s'han citat dotze espècies diferents de rèptils, dues de quelonis, sis de sauris i quatre d'ofidis, de les quals una d'elles és introduïda. Hi ha una espècie, el llargardaix verd, que es considera extingida. Es tracta d'una fauna reptiliana empobrida, conseqüència de la intensa presència i activitat humana.

El curs va comptar amb l'assistència de set persones i va ser dirigit per dos herpetòlegs de la Universitat de Barcelona, que duen a terme actualment un estudi de seguiment de les tortugues d'aigua i les sargantanes del Delta. ■

Biologia i conservació de l'ós bru

Els dies 20 i 21 de maig es va celebrar a l'Alta Ribagorça, concretament a la Casa del Parc de Boí, un curs de formació sobre un dels animals més emblemàtics dels Pirineus: l'ós bru (*Ursus arctos*). El primer dia es va desenvolupar la part més teòrica del curs, que constava d'una introducció general sobre els úrsids on es van descriure les principals espècies existents arreu del món. Després ja es va entrar de ple a parlar del nostre ós, l'ós bru dels Pirineus (morfologia, genètica, distribució, costums, hàbitat, dinàmiques poblacionals...). Per últim es va analitzar, fil per randa, tot el programa de reintroducció i reforçament de la seva població als Pirineus, i per descomptat, es va discutir sobre el seu futur entre nosaltres.

A la tarda es va fer la primera sortida de camp, en concret, al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, i

(Continua)

The Botanics. Royal Botanic Garden Edinburgh. Núm. 25, estiu 2006. 15 p.

Catalunya 2005. Informe sobre el medi ambient i desenvolupament sostenible. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya, abril de 2006. Editorial Barcino. DL: B-22755-2006. 191 p.

Cidaris. Revista llicitana de Paleontología. Publicació semestral. núm. 27-28. gener-juliol de 2005. Grupo Paleontológico de Elche. ISSN: 134-5179. 60 p.

concretament per la ribera de Sant Nicolau, on vam comptar amb el suport del Cos d'Agents Rurals de la comarca, i que ens varen mostrar i explicar el funcionament de les anomenades «trampes de pèl», utilitzades per a la detecció i control d'aquest magnífic plantígrad.

El dia següent ens varem desplaçar fins la capçalera de la Noguera Pallaresa, a la vall de Bonabé, i es va fer una nova sortida de camp per trobar rastres o indicis de la seva presència en una de les zones osseres més importants de Catalunya i del sud dels Pirineus. Malgrat l'entusiasme i rigor científic demostrat per professors i participants, l'ós bru, un cop més, va passar desapercebut a la nostra presència.

Dues jornades, doncs, en les quals la trentena de persones que hi varem assistir

vam fruitir d'un cap de setmana intens i vam aprendre, encara més, a respectar un dels animals més representatius de la serralada pirinenca i que durant els darrers anys ha iniciat una tímida renaixença que el futur ens dirà quin camí ha de prendre. Tan de bo que sigui un camí ferm, decidit i sense retorn. ■

Sessions científiques

Introns del grup I com a marcadors moleculars en els estudis de coevolució planta-fong

El 9 de maig passat, va tenir lloc, a la Sala Pi i Sunyer de l'IEC, la sessió científica *Introns del grup I com a marcadors moleculars en els estudis de coevolució planta-fong*, a càrrec de María Paz Martín.

En aquesta sessió, la doctora Martín va donar a conèixer els primers resultats sobre la presència i distribució dels introns del grup I en 157 aïllaments de DNA (44 espècies del gènere *Urocystis* i 47 dels seus hostes). En aquest estudi es va poder comprovar la correlació en la presència dels introns del grup I entre la majoria d'hostes i espècies del gènere *Urocystis* examinats. D'aquesta manera, es va poder concloure que les hipòtesis sobre la utilitat dels introns del grup I són vàlides i que aquests introns suposen un bon marcador del flux de material genètic. María Paz Martín va mostrar, també, les primeres filogènies obtingudes a partir d'aquest marcador genètic per al gènere *Urocystis*, a partir de les quals ha pogut corroborar la identitat d'algunes de les espècies examinades, i n'ha rebutjat d'altres, amb les corresponents modificacions taxonòmiques. Finalment, es van descriure els diferents mecanismes específics emprats pels tàxons d'aquest gènere per a infectar els respectius paràsits. Sembla que no hi ha una relació directa entre mecanisme d'infecció i espècie, però sí es dona amb la presència dels introns del grup I.

La doctora María Paz Martín és científica titular del Real Jardín Botánico de Madrid des de l'any 2002, entitat de la qual ha estat nomenada, recentment, vicedirectora d'investigació. Les seves principals línies d'investigació se centren en l'estudi de les relacions filogenètiques basades tant en caràcters morfològics com moleculars de diferents ordres de Basidiomycotina

(Boletales, Cortinariales, Russulales, etc.), i de la coevolució planta-fong, prenent com a model diferents gèneres de fongs paràsits. Els seus estudis sobre fongs van des de les anàlisis de viabilitat i germinació de les espores a la caracterització dels metabolits secundaris, fins a establir bases de dades que ajuden a la identificació de fongs ectomicorrízics a nivell de micorriza. També ha treballat en les relacions filogenètiques de diferents gèneres de líquens i plantes paràsites.

En els últims 20 anys s'ha produït una gran explosió en els estudis basats en mètodes moleculars per a establir relacions entre els organismes i les línies evolutives. Malgrat tot, les filogènies dels gens no sempre reflecteixen la filogènia dels organismes, ja que en els organismes que estableixen simbiosis, tant mutualista com de parasitisme, pot existir transferència horitzontal de material genètic. Cho et al. (1998) consideren que els introns del grup I representen el perfecte paràsit molecular i, potser, el marcador més sensible per al seguiment del flux de material genètic entre espècies en les

(Continua)

quals existeixen barreres de fertilitat. A Nishida & Sugiyama (1995), per exemple, es menciona la presència d'un intrò del grup I en el fong *Protomyces inouyei* (Archiascomycotina) i en el seu hoste (*Youngia japonica*). En el projecte "Models de coevolució planta-fong en espècies del gènere *Urocystis* (Urocystales, Basidiomycotina)" els Doctors Martín i Diéguez-Uribeondo pretenen conèixer els mecanismes d'evolució entre els fongs paràsits i els seus hostes, mitjançant l'aplicació de tècniques de biologia molecular, i

noves tècniques d'anàlisi digital d'imatges microscòpiques. Aquests estudis els permetran relacionar el grau d'especialització paràsit/hoste i les estratègies d'infecció del paràsit amb la presència i distribució dels introns del grup I. ■

BIBLIOGRAFIA

- Cho, Y. Qiu, Y-L, Kuhlman, P. & Palmer, J.D. (1998) *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 95: 14244-14249.
- Nishida, H. & Sugiyama, J. (1995) *N. Z. J. Bot.* 31: 257-268.

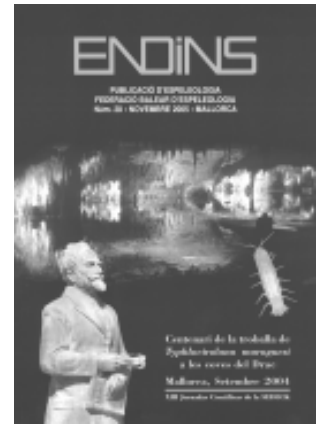
Biogeografia a escala planetària; restes de la colonització terrestre pels artròpodes al Devonian

El 23 de maig passat va tenir lloc, a la sala Pere Coromines de l'Institut d'Estudis Catalans, la sessió de clausura del cicle de sessions científiques que ha organitzat enguany la Institució. La darrera conferència duia per títol *Biogeografia a escala planetària; restes de la colonització terrestre pels artròpodes al Devonian*, i va ser presentada per Gonzalo Giribet.

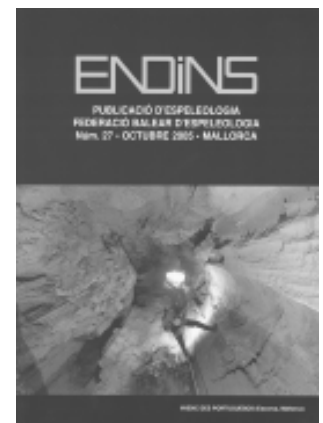
Des de l'any 2000, Gonzalo Giribet és professor associat del departament de Biologia Evolutiva i d'Organismes i conservador associat del Museu de Zoologia comparada de la Universitat de Harvard. Després de doctorar-se al Departament de Biologia Animal de la Universitat de Barcelona, l'any 1997, va iniciar els seus estudis postdoctorals a la Divisió de Zoologia d'Invertebrats del Museu d'Història Natural de Nova York (1997-1999). Gonzalo Giribet ha participat i participa en nombrosos projectes internacionals, compta amb més d'un centenar de publicacions, dirigeix diverses tesis doctorals i forma part del comitè editor de diverses revistes com *Molecular Phylogenetics and Evolution*; *Cladistics* o *Organisms, Diversity and Evolution*, entre d'altres. La recerca principal del Dr. Giribet se centra en l'evolució i la biogeografia dels animals invertebrats. Els seus projectes actuals inclouen un estudi multidisciplinar que intenta reconstruir l'arbre de la vida dels protòstoms (*Assembling the Protostome Tree of Life*), el qual s'engloba en el projecte internacional *Assembling the Tree of Life* (ATOL). També treballa en un projecte sobre sistemàtica, biogeografia i radiacions evolutives dels cifofalms (Arachnida, Opiliones), i en un projecte amb finançament del PEET-NSF sobre sistemàtica i monografia d'aràcnids. Gonzalo Giribet també està molt interessat en els aspectes filosòfics que es troben involucrats en els processos d'anàlisi de les seqüències del DNA.

La comprensió de la distribució dels organismes en el temps i l'espai va influenciar Darwin i Wallace en el desenvolupament de la hipòtesi biològica més influent que s'hagi formulat mai —la seva teoria sobre l'evolució biològica.

La biogeografia és la disciplina científica que estudia la distribució dels éssers vius i de les causes històriques que expliquen aquestes distribucions. Tot i que hi ha nombroses contribucions teòriques a la biogeografia històrica, la major part d'estudis empírics se centren a l'hemisferi Sud. Malgrat tot, el nombre d'estudis sobre biogeografia global són pràcticament inexistent ja que la majoria de tàxons de distribució global acostumen a dispersar fàcilment, dificultant els estudis biogeogràfics. Per tal de trobar un grup d'organismes terrestres amb distribucions globals ancestrals hem de buscar entre els primers colonitzadors de terra ferma entre els quals, el subordre d'aràcnids *Cyphophthalmi* es troba a totes les masses continentals, excepte l'Antàrtida, i a la majoria de les grans illes que han estat connectades als continents, però sense enregistrar cap cas de dispersió transmarina. El seu grup germà, els opilions de potes llargues, està ben documentat al Devonian, constituint un dels llinatges d'organismes terrestres més antics. En aquesta xerrada, Gonzalo Giribet va presentar els resultats dels seus estudis sobre biogeografia de cifofalms arreu del món, incloent 5.5 Kb de seqüències de DNA per més de 100 espècies de cifofalms recol·lectats arreu del món, als cinc continents i a la majoria de grans illes continentals (Nova Caledònia, Austràlia, Nova Zelanda, Sumatra, Borneo, Java, Sulawesi, Nova Guinea, i Bioko). Els seus resultats van mostrar una congruència gairebé perfecta entre els patrons filogenètics i els patrons inferits de la deriva continental des del Devonian. ■

Endins. Publicació d'espeleologia, núm. 28. Centenari de la troballa de *Typhlocirolana moraguesi* a les coves del Drac. Mallorca, setembre de 2004. Federació Balear d'Espeleologia, novembre de 2005. 88 p.

Endins. Publicació d'espeleologia, núm. 27. Federació Balear d'Espeleologia, octubre de 2005. 224 p.

Sortides naturalistes

Reserva Natural de Sebes i meandre de Flix (Ribera d'Ebre)

El 8 d'abril es va fer la primera sortida a la reserva natural de Sebes i meandre de Flix, guiada per Pere Josep Jiménez Mur, coordinador de la Reserva Natural de Sebes i membre del Grup Natura Freixe.

Aquesta zona va ser declarada Reserva Natural de Fauna Salvatge el 10 de novembre del 1995, tot i que al 1992 ja havia estat inclòs al PEIN (Pla d'Espais d'Interès Natural). Aquesta Reserva Natural es pot dividir en dues grans zones: l'Espai Natural de Sebes (una zona de canyissars i bosc de ribera a la riba esquerra de l'embassament de Flix) i el meandre que l'Ebre fa al voltant del poble de Flix.

L'itinerari va permetre observar la convivència d'aquests dos ambients: els espais fluvials com el frondós bosc de ribera i el

canyissars, i els talussos que els voregen, amb una vegetació de màquia i brolles típiques amb estepes i tamariu, juntament amb cultius d'oliveres i ametlla. També es van poder observar els punts de nidificació de cigonya blanca, que des del 2001 és objecte d'un projecte de reintroducció a les Terres de l'Ebre.

Un altre element interessant d'aquesta sortida van ser les zones de pastura amb cavall de la Camarga, els quals permeten la regeneració de la zona de canyissars i l'increment de la biodiversitat d'aquests hàbitats. Al llarg de la sortida, també es va aprofitar per comentar la problemàtica de sedimentació i manca de cabal que es pateix en aquest tram del riu Ebre, fruit de la transformació per l'home (presa, industrialització i problemes derivats, cabals dels riu). ■

Espai d'Interès Natural Cingles de Bertí (Vallès Oriental)

El 22 d'abril va tenir lloc la segona sortida naturalista a l'Espai d'Interès Natural Cingles de Bertí (Vallès Oriental), guiada per Marc Martín i Andreu Salvat. La sortida començà a Sant Martí de Centelles, des d'on es pujà cap als Cingles, passant per l'ermita de Valldaneu.

En l'ascensió es travessaren les terres vermelles del pla de l'Adorar, on es van poder observar centenars d'orquídies de fins a sis espècies diferents (*Ophrys fusca*, *O. omegaifera*, *O. sphegodes*, *O. lutea*, l'endèmica *O. catalaunica* i la flor de l'home penjat, *Acera antropophorum*). Els pradells amb farigoles que voregen els camps de cereals recuperats fa pocs anys es trobaven en plena florida, i també es va poder gaudir

d'un gran nombre de papallones. Durant el camí en Marc Martí ens va il·lustrar sobre la identificació de rastres i territoris d'esquirol. De pujada cap al grau de les Avellanedes es van observar latrines de toixó i una parella de falcó pelegrí que ens va obsequiar amb una sèrie de vols i crits. La diversitat d'espècies d'arbres i arbustos és molt elevada, atès que conflueixen les espècies de la roureda i les de l'alzinar. És curiós observar de costat el marfull i el tortelatge, o el corner i l'arboç, entre molts altres. Dalt de la cinglera, i amb vistes de tota la comarca, es va poder veure un voltor solitari. També van destacar les petites mates de la cariofil·làcia endèmica *Arenaria*

Manuals. La recollida selectiva de residus a la regió metropolitana de Barcelona, núm. 11. Diputació de Barcelona, gener de 2006. 183 p. ISBN: 84-9803-098-6.

conimbricensis i, a les parets, *Ramonda myconi* i l'herba freixurera (*Sarcocapnos*), aquesta darrera en plena florida. Finalment, es va baixar al Figueró pel Sot del Bac, un indret de gran bellesa amb gorgs, jonqueres

i degotalls calcaris, que recentment ha estat inclòs a la proposta de Xarxa Natura 2000. Entre altres espècies, es va poder observar una serp d'aigua i es van capturar diversos invertebrats aquàtics. ■

Estany d'Ivars i Vila-sana (Pla d'Urgell)

La sortida a aquest espai del Pla d'Urgell, guiada per Antoni Costa, va tenir lloc el 13 de maig i va servir per descobrir un espai que es troba en plena recuperació.

L'any 1950, l'Estany d'Ivars i Vila-sana va ser dessecat i les seves terres van ser convertides en camps de conreu. A primers dels anys 90, l'Ajuntament d'Ivars va engegar els estudis i els treballs per recuperar l'estany, i l'any 1995 el Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya va aprovar el Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge de l'Estany. Finalment, el 2002 es va constituir el Consorci de l'Estany d'Ivars i Vila-sana, entitat que va adquirir les 165 ha necessàries i que, juntament amb la Fundació Territori i Paisatge, han fet possible l'execució de les tasques de recuperació. Durant l'any 2005, s'ha iniciat la inundació, i es preveu que d'aquí a un parell d'anys l'estany assolirà el nivell màxim. L'aigua prové principalment del canal

i desguassa per l'extrem oest de l'estany a un afluent del riu Corb. Cal destacar que, amb un any d'inundació, ja s'han arribat a comptabilitzar més de 100 espècies d'aus.

Durant el recorregut que voreja el perímetre de l'estany es va poder comprovar l'estat actual d'aquesta recuperada zona lacustre, es van observar diverses espècies d'aus aquàtiques, i la vegetació de ribera en plena regeneració, així com la zona de canyissar de depuració que actua com a filtre natural per reduir la concentració de nutrients i millorar-ne la qualitat.

D'altra banda, els companys d'Oxygastra ens van acompanyar en la visita, comptabilitzant fins a vuit espècies d'odonats.

La sortida va finalitzar amb una visita als secans de Belianes. Els secans de Lleida són una de les zones més importants de sisó de Catalunya i varem tenir la sort d'observar-ne diversos exemplars. ■

Espai d'interès natural de l'Alta Garrotxa (Garrotxa)

El 28 de maig, , guiats per Rafael Carbonell, un nombrós grup, va visitar l'espai natural de l'Alta Garrotxa. Sortint de Sadernes, el trajecte va vorejar la riera de Sant Aniol prop del seu curs, mentre que la tornada es va fer resseguint els cingles, i, així, es va poder gaudir de la vista de la vall de Sant Aniol des de les alçades. Aquest espai inclou diferents tipus de substrat (silícic i calcari) i diverses formacions vegetals (alzinar de terra baixa, alzinar muntanyenc, bosc de

ribera, comunitats de roca i tartera), essent, però, la vegetació dominant l'alzinar amb marfull.

A la resclosa del Gomarell es van trobar dues espècies de peixos —les bagres i els barbs de muntanya. Durant la sortida, també es va observar una espècie de papallona força rara (*Scolitantides orion*), al Pont de Valentí. També es van veure quatre voltors,

Papers de sostenibilitat, núm. 9. Documents de la Conferència sobre el Conveni europeu del paisatge en ocasió de la seva entrada en vigor, Estrasburg, 17 de juny de 2004. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. Observatori del Paisatge, Generalitat de Catalunya. 76 p. ISBN: 84-393-6976-X.

Memòria 2005
activitats i resultats
Xarxa de Custòdia del Territori

Xarxa de Custòdia del Territori. Memòria d'activitats i resultats de l'any 2005. Xarxa de Custòdia del Territori 2005.44 p.

sobre Talaixà, i una àguila daurada sobre El Brull. Pel que fa a la flora, destaquem la troballa de l'endemisme *Lithospermum oleifolium*, planta que creix en les roques calcàries properes a la riera, les poblacions de la qual s'estan estudiant des del Jardí Botànic de Blanes.

Respecte a la gestió d'aquest concorregut espai, tot i que des del Consorci de l'Alta Garrotxa s'ha mirat de regular les activitats d'escalada i barranquisme, la visita massiva de banyistes resta encara per controlar. Aquest fet va poder ser comprovat amb escreix pels assistents a la sortida. ■

Delegació del Bages

El medi natural de la conca del Llobregat

El calendari intens de sortides guiades a espais naturals de la conca del Llobregat arriba a la cloenda.

El dissabte 20 de maig s'anà al bosc de ribera de la resclosa dels Manresans, al Llobregat a Balsareny, on creixen verns, salzes, aurons i blades; a la vall del torrent de Soldevila i a la roureda de la Malesa (Sallent, Bages).

El torrent de Soldevila no porta aigua, sinó salmorra saturada lixiviada de la muntanya de residus salins del Cogulló. Al torrent de Soldevila per on circula salmorra que tot ho mata al seu pas, a la font del Pitoi devastada per la sal i al runam gegantí del Cogulló de Sallent vam prendre el pols d'un dels grans desastres ambientals de Catalunya: la salinització de la conca del Llobregat pels residus de la mineria de potassa del Bages.

El dissabte 17 de juny tingué lloc la sortida al Port del Comte i al clot de Vilamala (Solsonès). Deixant de banda les pistes d'esquí del Port del Comte, es tracta de dos espais naturals magnífics, solitaris i poc coneguts pels excursionistes.

Relleu encinglerat, de canals profundes i parets altes de conglomerat, al clot de Vilamala (Solsonès)

La serra del Port del Comte mostra grans panoràmiques al contacte entre la depressió central i els Pirineus, ideals per interpretar la genèsi tectònica dels Pirineus. A la part alta de la serra, els prats rasos alpins ocupen una gran extensió damunt d'un substrat calcari, d'on l'aigua s'escola ràpidament cap a l'interior a través de les nombroses bòfies. Es va visitar el Forat de la Bòfia, un avenc

de boca molt gran, atemoridor, que conservava encara neu al fons i on es refugien les gralles de bec groc (*Pyrhocorax graculus*). També vam trobar un poll d'astor (*Accipiter gentilis*) a la vora de la carretera, prop de Lladurs. Ja tenia totes les plomes, però encara no volava. El vam capturar i el vam portar al Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Torreferrussa.

Extensos prats alpins i boscos subalpins a la serra del Port del Comte (Solsonès)

Entre coll de Jou (1350 m) i el riu Cardener a la Llosa (700 m), una massa potent i compacta de conglomerat està modelada en crestes i canals tortuosos que, com el clot de Vilamala, la fendeixen de dalt a baix. El relleu resultant és capriciós i difícil, d'una bellesa salvatge i tan inhòspit que l'home ben poc ha pogut transformar-lo. A les parets de conglomerat que envolten el clot de Vilamala s'obren diversos grans forats; un d'ells, igual com el de la Bòfia, ha esdevingut grallera. Els crits sarcàstics de les gralles, entrant i sortint contínuament del forat, ressonen entre les parets que emmurallen el clot.

L'isard, el volor, el trencalòs i l'escurçó són altres animals que es van deixar veure durant la sortida.

El programa acaba el dissabte primer de juliol amb la sortida al coll de Pal i la Tossa d'Alp (Berguedà). L'itinerari permetrà destriar les nombroses i boniques flors que conformen el prat alpi, fixar-nos en les plantes rupícoles, visitar una antiga mina de barita, travessar el bosc subalpí de pi negre i observar la panoràmica dels cingles de Roca-sança de la serra del Moixeró. ■

Salvem el Suanya

La Direcció General de Carreteres, ha tret a exposició pública el projecte de nova carretera entre els eixos diagonal a Sant Salvador de Guardiola i transversal de

Catalunya a Manresa. La nova carretera travessarà l'espai natural de la vall de la riera de Rajadell i el bosc del Suanya; sens dubte el millor, el més extens, el més ben conservat

(Continua)

fins ara i el més utilitzat com a lloc d'esbarjo, d'entre els espais lliures de l'entorn de Manresa.

El servei d'urbanisme de l'ajuntament de Manresa havia previst que l'eix diagonal seguís la traça de l'actual carretera d'Igualada des de Guardiola fins a les portes de la ciutat. Des d'aquí, un tram nou de carretera, més curt i més proper a la ciutat que l'ara projectat, aniria a enllaçar amb l'actual rotonda de l'eix transversal a Sant Joan de Vilatorrada. La Direcció General de Carreteres, però, prescindeix d'aquesta visió municipal i projecta una carretera totalment nova més a l'oest, des de Guardiola fins als plans del Balcells, als peus de la muntanya de Collbaix, un quilòmetre a l'oest de Sant Joan. Entre aquests dos punts, la Direcció General presenta tres itineraris alternatius en paral·lel. Malgrat que sota el punt de vista de l'ordenació territorial i de la preservació dels espais naturals pensem que com més es mantingui la carretera nova en terrenys ja artificialitzats millor, l'opció escollida en primera instància per la DG és l'opció més a l'oest, la que més se n'allunya. En conseqüència, la nova carretera establirà una barrera entre el nucli de Salelles (Guardiola) i l'espai lliure que s'estén cap a

l'oest, travessarà la riera de Rajadell prop del bosc del Suanya pel seu cingle més alt i espectacular a només un centenar de metres de la popular font de l'Arrel, afectarà la pineda de grans pins pinyers de cal Cuques i finalment ocuparà els plans del Balcells.

El diumenge 18 de juny hi hagué una concentració al bosc del Suanya, convocada pels centres excursionistes de la ciutat i per la delegació del Bages de la ICHN, per reivindicar la protecció del bosc del Suanya i del conjunt de la vall de Rajadell.

La ICHN-Bages ha presentat una al·legació en contra d'aquest projecte de carretera. ■

Delegació de la Franja de Ponent

Homenatge de la Franja a Pedro Arrojo i 700 dibuixos en defensa del riu Matarranya.

Aquest 4 de juny la seu del Matarranya (a Calaceit) de la Delegació de la Franja de Ponent de la ICHN va viure un emotiu acte de reconeixement a la tasca del professor Pedro Arrojo, un dels impulsors de la "nova cultura de l'aigua".

Prèviament, però, Arrojo va lliurar a dotze xiquets dels pobles matarranyencs de Ràfels, La Vall del Tormo, Vall-de-roures, Penarroja, Calaceit, La Freixneda, Beseit i Faió, els premis del concurs de dibuixos, redaccions i poesies sobre el Matarranya que va reunir 700 obres exposades a la nostra seu.

L'acte estava organitzat per la Plataforma en Defensa del Matarranya amb el suport de la ICHN a la Franja de Ponent. En els darrers anys el catedràtic Pedro Arrojo ha participat en diferents actes de la ICHN al llarg de la Franja de Ponent. ■

Universitat Catalana d'Estiu de Ciències de la Natura

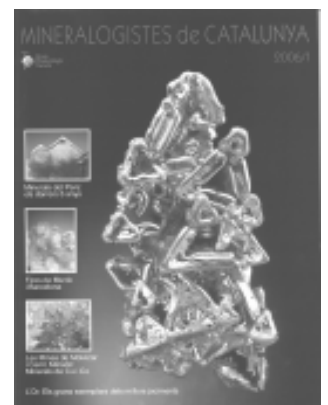
Del 22 al 30 de juliol la Universitat Catalana d'Estiu i la delegació de la Franja de Ponent de la ICHN han organitzat la tercera edició de la **Universitat Catalana d'Estiu de Ciències de la Natura**. La UCECN té lloc a l'Aiguabarreig i hi participen cinquanta professors vinguts d'arreu els Països Catalans, Europa i Amèrica.

Al matí s'ofereixen en paral·lel diversos cursos de llarga durada, a la tarda és el torn dels tallers, i durant el dia, de matinada i cada nit hi ha tot un ventall d'excursions i

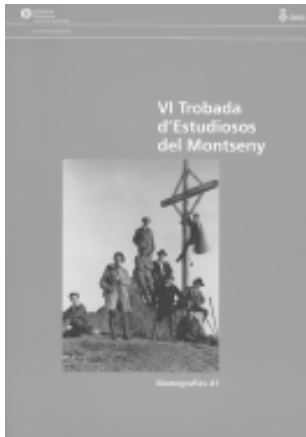
activitats pràctiques de camp, que permeten treballar amb els millors naturalistes de casa nostra.

A més, s'afegeixen congressos, jornades, l'homenatge nacional als naturalistes catalans i fòrums de debat sobre el naturalisme a les nostres terres. No hi falten les excursions en vaixell per l'Aiguabarreig, cinema de natura i concerts i lleure cada nit.

Els socis de la ICHN al Principat tenen un descompte en el preu de la matrícula del 50

Mineralogistes de Catalunya. Grup Mineralògic Català, 2006/1. 59 p.

VI Trobada d'Estudiosos del Montseny. Monografies, 41. Comunicacions presentades el 18 de novembre de 2004 al Centre Cívic de Breda. Diputació de Barcelona, desembre de 2005. 219 p. ISBN: 84-9803-095-1.

% i els de la resta dels Països Catalans del 80 %. Les places són limitades. Per inscriure-us-hi i per consultar el programa complet,

adreceu-vos a www.ucenatura.cat. També podeu trucar al telèfon 973 780 009. ■

Delegació de la Garrotxa

Jornada Com es pot promoure la recerca naturalista?

El 2 de juny passat, es va celebrar a Olot, el debat *Com es pot promoure la recerca naturalista?*. L'objectiu era reflexionar sobre el paper de la recerca dels naturalistes i com potenciar aquesta xarxa de generació de coneixement sobre el patrimoni natural que es desenvolupa fora dels grans centres de recerca.

La taula rodona estava formada per Joan Pino, vice-president de la Institució Catalana d'Història Natural, Martí Boada, ICTA (UAB) i Jordi Sargatal, director de la Fundació Territori i Paisatge. L'activitat va ser organitzada i moderada per Josep Vila en representació de la Delegació de la Garrotxa de la ICHN.

Els ponents van treure a debat moltes de les qüestions més importants que condicionen la recerca naturalística al nostre país i a nivell local, tal com el seu poc reconeixement, o els desfavorables criteris que actualment s'utilitzen per valorar el currículum acadèmic. També van analitzar factors que han permès o facilitat el desenvolupament de projectes de recerca naturalista de gran abast i amb àmplia participació com per exemple els atlas dels ocells nidificants de Catalunya, o en BMP per a les papallones...

Posteriorment, entre la vintena de persones que van participar en el debat, que va ser molt animat, es varen abordar altres aspectes a considerar a l'hora d'analitzar la problemàtica actual de la recerca naturalista,

així com les principals línies per desenvolupar-la i potenciar-la amb l'objectiu de fer augmentar el nombre de naturalistes, la seva formació i el treball en grup o xarxa. Tot plegat, evidentment, amb la finalitat última de millorar el coneixement sobre el nostre patrimoni natural.

Les conclusions del debat es podran consultar en breu a l'apartat de documents estratègics de la pàgina web de la Delegació de la Garrotxa de la ICHN. ■

Representants en organismes i institucions

Comissió per a la Sostenibilitat de les Terres de l'Ebre

El pasta 18 de maig va tenir lloc la primera reunió del grup de treball sobre indicadors de la CSTE. Bona part de la sessió es va dedicar a presentar el *Programa per a la implantació de xarxes d'indicadors ambientals del delta de l'Ebre*, programa aquest elaborat per la societat estatal Acua-Med i que preveu l'establiment d'indicadors relacionats amb els paràmetres següents: dinàmica hidrològica, qualitat de l'aigua, intrusió salina, flux de sediments, subsidència i regressió i biodiversitat i qualitat de l'hàbitat.

El debat sobre aquesta proposta es va centrar en el nombre de punts de recollida de dades i en el seu funcionament i posteriorment manteniment, punts aquests encara no resolts. També es va suggerir que aquest grup de treball hauria d'encetar nous temes com són la definició de l'àmbit en el que s'han d'aplicar els indicadors, de moment limitat al delta de l'Ebre, el tipus d'indicadors a utilitzar, fins ara només relacionats

amb l'estat del medi. També es va recordar al secretariat de la CSTE que aquesta comissió té una funció participativa i que això va més enllà de la simple recepció d'informació.

El dimarts 20 de juny va tenir lloc una nova reunió del Ple de la CSTE. En aquesta reunió es van presentar els avenços fets en la redacció del *Pla Integral per a la Protecció del Delta de l'Ebre* (PIPDE) i es va aprovar la seva part inicial d'objectius i principis. Restant encara pendent d'acabar la part de diagnòstic i propostes en els nou apartats temàtics establerts a la llei 11/2005. En conjunt, però, es preveu una inversió fins a finals del 2007, amb la restauració dels abocaments de Flix inclosa, de més de 300 milions d'euros.

Tots els membres de la ICHN experts en temes com hidrologia, limnologia o biodiversitat i que vulguin aportar la seva reflexió sobre el *Programa per a la implantació de xarxes d'indicadors ambientals del delta*

(Continua)

de l'Ebre, així com els que estiguin interessats en participar en el procés d'elaboració del *Pla Integral per a la Protecció del Delta de l'Ebre*, poden contactar amb la

secretaria de la Institució i se'ls hi facilitarà una còpia d'aquests documents per al seu anàlisi. ■

Col·laboracions amb altres entitats

Museu d'Història Natural de Catalunya

Si hi ha un tipus d'institució que els naturalistes sempre hem considerat important i que fins ara encara no s'ha aconseguit establir, és el Museu d'Història Natural de Catalunya, el qual possiblement sigui l'únic museu que no tenim al nostre país, fet aquest que indica que encara no hem aconseguit un grau de normalització equiparable al d'altres països europeus.

De museus d'història natural n' existeixen i, sovint, ha estat gràcies als esforços de l'administració local i, fins i tot, d'alguns particulars, que s'ha aconseguit avançar en aquest camp, però les nostres institucions nacionals no sembla que hagin estat massa motivades per les qüestions naturalistes. Mentre es disposa de museus nacionals d'arqueologia, d'art i de ciència i de tècnica, per esmentar alguns exemples, la creació d'un museu d'història natural sempre s'ha posposat per a una propera legislatura.

Malgrat aquesta situació i la poca consciència política en relació a les ciències naturals, des de diferents institucions es va treballant en la definició del que hauria de ser el

Museu d'Història Natural de Catalunya, de manera que, com a mínim, els criteris tècnics estiguin ja prou debatuts.

És en aquesta línia que cal valorar molt positivament l'estudi realitzat des de l'ICUB-MCNC sobre la situació actual dels museus i altres centres amb col·leccions i temàtica d'història natural de Catalunya, pas previ, aquest, per abordar el següent i més decisiu pas: l'elaboració d'una proposta del que hauria de ser el Museu d'Història Natural de Catalunya.

La Institució Catalana d'Història Natural participa des de fa anys en tot aquest procés i sempre ha defensat la necessitat de creació d'un museu nacional d'història natural. Encara estem lluny de poder dir que hem aconseguit aquest objectiu, però l'aspecte positiu és que el procés de debat tècnic no s'ha aturat i que properament es disposarà d'una proposta prou consistent com perquè des del punt de vista polític no es pugui demorar més la creació del Museu d'Història Natural de Catalunya. ■

Espais naturals protegits

Xarxa Natura 2000

Durant aquests darrers dos mesos, la Institució a endegat diverses iniciatives relacionades amb la Xarxa Natura 2000. Primerament, s'ha elaborat un comunicat de premsa en el que es manifesta el suport de la ICHN a una iniciativa tant important per a la conservació del medi natural català com aquesta i, alhora, es mostren les contradiccions existents en els arguments que han utilitzat alguns dels que s'hi oposen.

Per altra banda, també s'han presentat les corresponents al·legacions a la darrera proposta d'ampliació i així suggerir una millora de la coherència de la proposta final,

ja que es considera que els límits d'alguns espais no són els adequats, sovint per insuficients, i que alguns hàbitats o espècies no hi estan prou representats. Aquestes al·legacions s'han fet a partir de les informacions trameses per membres i col·laboradors de la Institució de les diferents comarques catalanes.

A la pàgina web del Departament de Medi Ambient i Habitatge es pot consultar la documentació i la cartografia de la darrera proposta d'espais a incorporar a la xarxa Natura 2000: http://mediambient.gencat.net/cat/ciutadans/participacio_publica/ampliacio_natura-2000.jsp. ■

Legislació

Planificació territorial

Edicte de 13 de juny de 2006, pel qual es fa pública l'aprovació inicial del Projecte de Pla director territorial de l'Empordà. DOGC núm. 4656 de 16 de juny de 2006.

Edicte de 7 d'abril de 2006, pel qual es fa pública l'aprovació inicial del Projecte del Pla territorial parcial de l'Alt Pirineu i Aran. DOGC núm. 4613 de 12 d'abril de 2006. ■

Manifest per una major presència de la ciència en els mitjans de comunicació

La Institució ha signat el manifest per una major presència de la ciència en els mitjans de comunicació, el text del qual podeu sol·licitar a la Secretaria de la ICHN.

Papers de sostenibilitat, núm. 8. Conveni europeu del paisatge (2a ed.). Consell d'Europa. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. Observatori del Paisatge, Generalitat de Catalunya. 76 p. ISBN: 84-393-6976-X.

Agenda

Nou domini

L'Institut d'Estudis Catalans s'ha acollit al domini .cat, per la qual cosa les adreces electròniques i les d'Internet han canviat. Tot i que les antigues encara tindran vigència durant un temps, ja podeu utilitzar les noves:

A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Delegació de la Garrotxa

15 de setembre de 2006, de 7 a 18.30 h. *Conferència Terratrèmols a Olot? El risc sísmic a la Garrotxa*. Conferència d'obertura del curs acadèmic, sobre què s'està fent respecte el risc sísmic a Olot, amb sortida matinal per observar les falles que originen els terratrèmols.

16 de setembre de 2006, de 9 a 14 h. Sortida *Terratrèmols a Olot? El risc sísmic a la Garrotxa*. Sortida matinal d'obertura del curs acadèmic, per observar les falles que originen els terratrèmols i sobre què s'està fent respecte el risc sísmic.

29 de setembre de 2006, de 19 a 20.30 h. *La iniciativa del gran connector muntanyenc de la serralada Cantàbrica fins als Alps, passant per la Garrotxa*. Conferència sobre la iniciativa de connector de muntanya entre la cordillera Cantàbrica i els Alps i que passarà pels Pirineus. La iniciativa ha estat impulsada per la Fundació Territori i Paisatge.

Amb el suport de

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

fundada el 1899

ICHN
Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Recordeu

Fons bibliogràfic de la ICHN

Podeu consultar el fons bibliogràfic de la Institució a la Biblioteca Montilivi, Universitat de Girona, Àrea de suport a l'estudi i la docència. Horari: tardes de 14.45 a 21.45 h; Tel.: 972 418 290; o a l'adreça d'Internet: http://biblioteca.udg.es/fons_especials/ichn/index.asp.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Jordi Badia, Guillem Chacón, Ester Gaya, K. Gómez, Josep Germain, Marc Martín, Xavier Oliver, Josep M. Rispa, Enric de Roa, Xavier Roig, Andreu Salvat i Florenci Vallès.